

SAMHÄLLS- VETENSKAPLIGA FAKULTETEN

REMISSYTTRANDE

Diarienummer

V 2024/2414

Datum 2025-02-05

Rektor

Dekan

Yttrande för Remissen: Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av Rikard Bengtsson, docent i statsvetenskap vid Statsvetenskapliga institutionen, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet.

Sammanfattning

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig positiv till utredningens förslag i dess helhet. Förslaget vad gäller mer ändamålsenlig författningsreglering av kommuners och regioners ansvar och beredskap är välkommet, liksom förslag till förändrad form för statlig finansiering av kommuners och regioners åtaganden inom det aktuella området. Utredningens förslag innefattar samtidigt vissa oklarheter som behöver förtydligas och hanteras för att lagen ska få avsedd effekt. Detta gäller bland annat precisering av innebörden av ”ändamålsenlig och likvärdig förmåga” och ”strategisk betydelse” (mot bakgrund av komplexa hotbilder).

Nya undersökningar/bakgrundsinformation

Utredningens direktiv är avgränsat på ett sätt som gör det nödvändigt att arbeta vidare med frågor kopplade till kommuners och regioners ansvar och beredskap för ett effektivt slutresultat. Det är framför allt två dimensioner som här är aktuella. Den ena handlar om privata aktörers, inte minst näringslivets, helt centrala roll för det civila försvarets utformning och genomförande. Den andra rör innebörden av den svenska Natomedlemskapet inom det civila försvarets område. Båda dessa aspekter ger komplexa förutsättningar för kommuner och regioner vad gäller planering/förberedelser, organisering och dimensionering av resurser. Dessa och relaterade frågor behöver grundligt belysas för ett välfungerande beredskapssystem.

Utredningsförslaget: Avsnitt "6.3.1 Lagens övergripande syfte"

Samhällsvetenskapliga fakulteten instämmer i den nya lagens övergripande syfte och att målen för samhällets krisberedskap och det civila försvaret ska vara styrande för utformningen av lagens innehåll. Det ska dock understrykas att utredningen själv, liksom forskning på området, visar på att den mer exakta betydelsen av inte minst begreppet civilt försvar och förväntningar kopplade till dess uttryckta mål många gånger framstår som otydliga för kommuner och regioner.

Utredningsförslaget: Avsnitt "6.3.2 Definitioner av begreppen fredstida krissituation och kvalificerad fredstida krissituation i den nya lagen"

Samhällsvetenskapliga fakulteten stödjer dels införandet av begreppet fredstida krissituation, att ersätta dagens begrepp extraordinär händelse, dels införandet av begreppet kvalificerad fredstida krissituation, att tillämpas när vissa förutsättningar är uppfyllda. Gränsdragningen för när en situation är av kvalificerad karaktär behöver dock preciseras ytterligare.

Utredningsförslaget: Avsnitt "6.3.3 Generella verksamhetskrav"

Utredningens resonemang om ändamålsenlig och likvärdig förmåga kan i grunden tjäna som en god utgångspunkt för kommuners och regioners arbete med sin beredskap, även om lokal och regional tolkning av innebörden av dessa begrepp kan förväntas variera påtagligt - här behövs sannolikt ytterligare vägledning. Däremot behöver resonemanget om kommuners eller regioners strategiska betydelse vidareutvecklas. Nuvarande lydelse isoleras till läget väpnat angrepp, samtidigt som dagens säkerhetspolitiska situation inbegriper en mångfacetterad hotbild och därmed en komplex innebörd av begreppet strategisk betydelse. Utredningens förslag att ge länsstyrelserna och MSB i uppdrag att utveckla en analysmodell är i sig klokt, men perspektivet behöver breddas.

Utredningsförslaget: Avsnitt "6.3.10 Kommuner och regioner ska samverka..." (relaterat till avsnitt "6.9 Tillsyn")

Samhällsvetenskapliga fakulteten ställer sig positivt till utredningens förslag att stärka den statliga styrningen inom området. Kommunernas och regionernas uppdrag att samverka med statliga myndigheter liksom länsstyrelsernas uppgift att dels stödja och samordna kommunernas och regionernas arbete, dels utöva tillsyn över kommunerna och regionerna vad gäller att uppfylla lagens krav, är i samtliga delar välkomna. Detta förutsätter dock att det finns en gemensam målbild och förståelse för centrala begrepp samt tydliga förväntningar gentemot kommuner och regioner. I denna del behöver staten ta ett uttryckligt ansvar.

Utredningsförslaget: Avsnitt "6.10.1 Ordningen med överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner bör inte längre tillämpas"

Samhällsvetenskapliga fakulteten stödjer utredningens analys och förslag och instämmer i att ordningen med överenskommelser mellan staten och SKR varken är effektiv eller demokratisk. Istället bör traditionella styrformer inom den svenska förvaltningsmodellen tillämpas och finansiering ske genom generella statsbidrag.